

Hamlet, betegágyban

Régen hallott, híres színészünk, **Gábor Miklós** neve ébresztett különös kíváncsiságot a szerdai Színházi kiadványműsor iránt. Betegágyánál kereste fel a riportert, **Nyakas Szilárd**, hogy együtt idézzék a négy évtizedes pályá legújabb szerepeit. **Füst Milán IV.** Henrikjét, **Shaw Tanner John-ját**, s persze a Hamletet mindenekelőtt: amelyet a szegei szabadtéri közönsége is megcsodált, s amelynek bravúros alakításával annak idején még magasabba korlátozta a **Laurence Olivier**-film nyomán támadt hullámokat. Am kiderült, még mindig nincs „kész” a szerep; mintha szégyenlősen árulta volna el a művész, mostanság talált rá az igaz, még jobb dán királyfira. Egyébként szívügye a klasszikus dráma. Fájjalja is, hogy míg régen szétverték a színházat, mára igencsak megcsappant az érdeklődés a nagy darabok iránt.

Első hallásra kissé kúszónak tűnt a dialógus a műsor gazdjára és vendége közt. Első hallásra, mondom, hisz

annak, aki készítette, bizonyára ismerősen csengett, tartalommal telt minden mondat, szó, hangsúly. Sőt, gesztus is, hiszen ott ült a szobában, közvetlen közelből tapasztalhatta a színész minden megnyilvánulását, mely a rádióhallgatás elől azonban rejtve maradt. Utóbbi szemöldökét ráncolhatta tehát, hogy időben megtalálja az összekötő, értelmező láncszemeket az ide-oda csapongó beszéd-folyamban. Hiába kapott rajta a riportert ösztön, nemigen segített a váratlan telefon sem. Annak megítélését, frappáns-e avagy éppen nem ideillő, inkább a hallgatóra kellett volna bízni. Így legfeljebb visszahatószót kelt a mondat: „Ez egy jó életjelenség, fel is vettem...” Nemcsak a szakmabelieknek szólnak az értékes gondolatok, melyeket **Gábor Miklóstól** nyertünk — a közönség tompuló reflexeiről, a klasszikus darabok erőltetett modernizálásáról, egyes színészek lehetetlen hangsúlyairól, s hogy nem ártana a nézőnek jobban koncentrálni arra, ami a színpadon történik.

Gábor Miklósról, szerencsére, egy fia pletyka sem jutott el hozzánk. Annál több viszont a tudományos világ berkeiből, hivatalos csatornán meghozza. E témát választotta ugyanis vezérfonálul a **Serpentin** vasárnapi száma. A műsor igyekezett „senkinek sem ártani”, inkább csak állást foglalt néhány vitatott részletről. Ilyen az **Evolite**-lámpa, melyről, mint elhangzott, legadázabb ellenségei sem állítják, hogy nem gyógyít, legfeljebb placebo (azaz lélektani) hatást tulajdonítanak neki. A bökkenő, hogy elkülönített sejtszövetek is reagálnak rá, márpedig ezeknek, hogy külön lekvárral lenne... Lelepleződött Hans, a számoló paci, meg néhány külföldi kutató is, miszerint állítólag előfordult, hogy szántszándékkal tüntették fel kedvezőbbnek a kísérleti eredményeket. S így tovább. Aki a rádióhoz fordult szafos, kiadós, vasárnap délutáni pletykáért, hoppon maradt tehát...

Varju Erika

„Nem tudnak megbírálni”

Tudósok, áltudósok, viták

A JATE egyetem klubja, pontosabban a **Botrány klubja** rövid idő alatt népszerű lett. Elég volt a totókirály fellépése és máris érkeztek a levelek az országon különböző tájairól, fórumot szeretnének. Az egyetemisták tudatosan vállalják fel az olyan egyéneket, akik körül sűrű a levegő. Ilyenek találták **Váczy Hübschl Kálmánt**, aki a következő levelet küldte az egyetemre: „Azzal a kéréssel fordulok a vezetőséghez, tegye lehetővé, hogy körükben hozhassam nyilvánosságra egy nagy horderejű tanulmányomat. Az előadás címe: **Mi okozza a rákot?** Kérészemmel az indoklom, hogy tanulmányomra fel akarom hívni az ifjúság és a szakemberek figyelmét. Indoklom azzal is, hogy hazánkban egyszerűen nincs lehetőség arra, hogy egy kutatóintézet egyén nyilvánosságra hozhassa a találmányát. Mindent megpróbáltam már, de mindenütt zárt ajtókat találtam. Találmányomat nem akarom átvinni a másvilágra...”

Váczy szerint a rákot az energia minden sejtjez. A feszültség-különbség hatására egyes sejtek ellenálló képessége lecsökken és valamilyen kórokozó közreműködésével a sejtek kórosan szaporodnak. Erről a kérdéssel levelezést folytatott **Szent-Györgyi Alberttel**, aki bízta **Váczyt**, írjon a részletekről. (Szent-Györgyi sürgetését magam is olvastam.)

Váczy Hübschl Kálmán 74 éves, budapesti lakos és élete így alakult: — Magyaróváron oklevéles „gazdaként” végeztem, ahol biológiai képzést is kaptam. Azután a műszaki egyetem mezőgazdasági fakultására jártam, majd tanulmányokat folytattam az állatorvosi és orvosegyetemen. Budapesten laboratóriumi vezetőként dolgoztam 1938-tól 48-ig, akkor elküldtek munkahelyemről, mint a régi rendszer adminisztratív dolgozóját. A Népszabadságnál építkezésként építész-művészeti alkalmazást, műszaki vezető lettem. Ott volt egy vasbeton vizsgálólaboratórium, ahol sejt-kutatásokkal is foglalkozhattam titokban. A 70-es években az egyik termelőszövetkezet laboratóriumát vezettem, onnantól mentem nyugdíjba. A gödöllői egyetemre ma is kijárok.

— **Ennek ellenére vállalja, hogy a Botrány klubban fellépjen és a „feltalálóval” polemizáljon?**
— Megpróbálom, de nagyon nehéz dolog, hiszen alapvető biokémiai folyamatokat nem ismer. Ma már a rákkutatók sokmindent tudnak és a gén szintjén folytatják a vizsgálatokat. Napjainkban elképzelhetetlen, hogy aki a molekuláris biológiát nem ismeri, az valamit is felmutasson a rák gyógyításában. Különben is ennek a szörnyű betegségnél nincs generális oka, dilettantizmus azt kimondani, én megtaláltam a rák kórokozóját.

— **Az Ön dossziéjában olyan különleges esetek találhatóak, amelyek dokumentumai egy-egy nagy „self-dezésznek”?**
— Amikor intézetünket felavatták, havonta érkeztek a csomagok, most már ritkábban, csak felévente. A „találmányok” a következők: cukorbetegség azért van, mert porcelán WC-csészét használunk. Így hiányzik az elektromos kontaktus a földdel és ez kiváltja a betegséget. Amerikából olyan enzimműveletet küldtek, ami sugarakat bocsát ki és a rákos daganatot normális sejtté átalakítja. Ugyancsak egy rákkutató írta, a betegség elterjedése oda vezet, hogy a homoszexuálisok elveszik a hatalmat a Földön. Nem folytatom, a rövid ismertetéstől is kitűnik, hogy nem vagyunk hiányos áltudományos, nevetséges és olykor primitív elméleteknek.

— **Egyébként a Botrány klub következő foglalkozásán október 30-án, este 8 órakor, aki kíváncsi a folytatásra, meghallgathatja a tudomány és áltudomány képviselőinek eszmeeszerjét.**

Halász Miklós

Liszt-ünnep, szeplővel

Zenehétfővel kezdődött a tévés hét — **Liszt Ferenc** tiszteletére. Borzasztóan nehéz dolog lehetett a géniusz születésnapjára több óras műsort készíteni. Szükségszerűen gondolni kellett rá, hogy a potenciális közönség roppant heterogén. Talán ezért döntött úgy a stáb, akire rábízott a Zenehétfő — **Czigány György** műsorvezető, **Várbiro Judit** szerkesztő, **Szalai András** vezető operátor, **Aldor György** gyártásvezető, **Mérei Anna** rendező — hogy elsősorban ismeretterjesztő célokat tűzzenek maguk elé. Es talán a telitalalatos tudatosság is segít: igen érdekes, helyenként szép, másuttal élményszerű lehetett a Zenehétfő.

Információgazdag mindezek előtt. Különösen **Eckhardt Mária** zenetörténész „látlatvezetése”: **Liszt** magyarországi jelenlétének dokumentumait úgy mutatta meg a műsor, hogy zene- és művelődéstörténeti körképet is kaptunk, emellett személyes benyomásokat a 175 éve született zeneszerzőről. Hogyan? Ha megmutatják valakinek a mindennapos használati tárgyait, a lakásának a berendezését — egyetlen pillantás elég, s valamilyen kép formálódik bennünk arról az emberről. **Liszt** pesti múzeumának talán ebben találni az igazi értékét — pedig kincset érő festmények, hangszerek, bútorok állították ki benne.

Érdekes és élményszerű volt a stúdióba meghívottakkal, **Batta András** zenetörténéssel, **Baka István** költővel, **Bohnár Erika** színművésszel, **Rohmann Imre** zongoraművésszel és a váci

Vox Humana vegyes karral készült, „**Hirhedett zenésze a világnak...**” című program. Erthető módon különös figyelemmel hallgattuk a Szegeden élő **Baka Istvánt**; szívesen vettük volna, ha sokkal mélyebben és részletesebben beszélhet Liszt-élményéről, de hát 30 perc az 30 perc, s a műsorvezető tiszte az idő múlására is figyelni. **Czigány György** kedves, bár kissé sietős felületességű társalkodó stílusa ellenére is sikerült. **Baka Istvánnak** megéreztetni: ritka találkozásról van itt szó, különös mélyességű és intenzív gondolati és érzelmi élményről — tanúsítják a csodálatos versek.

Bernstein híres tévésorozatainak nyomdokain haladt **Mihályi András** Les Preludes-elemzése; a zenei ismeretterjesztést valahogy így kellene csinálni, nem csak az évfordulókon!
A Zenehétfő stúdiójának vendége volt **Doráti Antal** is; miközben hallgattuk, milyen nagybecsüléssel és rajongással beszél Liszt zsenijéről, s arról, mért éppen a Faust-szimfónia lesz a másnapi ünnepi hangversenyen, melyen a Magyar Állami Hangverszenyekart vezényli — szóval mindenekelőtt dehogyan gondolkodhattunk a botrányra! A keddi zeneakadémiai közvetítés nézői is csak annyit vehettek észre, hogy **Kelen Péter** helyett **Molnár András** énekel... A csütörtöki Magyar Hírlapból tudtuk meg, mi történt. **Kelen Péter** a Liszt-évforduló miniszteri-beszédes, nagyhirű vendégkarmesteres, reprezentatív koncertje előtt úgy találta, hogy

percig sem halaszthatja tovább annak az „elvi kérdésnek” (az énekes szóhasználat!) a tisztázását, miszerint a televíziós közvetítéssel kapott honorárium: túl kevés. Olyan kevés, hogy ennyiért nem is vállalja a fellépést. A közvetlenül a koncert előtt lejátszott drámai jeleneteket (Doráti rosszul lett!) megismerhet az olvasó a Magyar Hírlapból. A botrányról meg mi mást mondhatni: szégyenletes.

Sulyok Erzsébet

Szovjet filmek fesztiválja

A szovjet filmek fesztiválját november 3. és 9. között rendezik meg Budapesten és az ország számos városában.

A bemutatásra szánt alkotások tükrözik a szovjet filmgyártás átalakulását, jelzik a művészi utkeresés nyomán megérett filmélet fontosabb állomásait.
A nov. 3-ai megnyitót díszelőadónak a fővárosi Vörös Csillag filmszínházban Elem Klimov **Búcsúzás** című két részes filmje szerepel. A filmet **Valentyin Raszputyin** Isten veled, Matyora című kisregénye alapján **Larisa Sepityko** kezdte el forgatni, ám még az előkészítés fázisában tragikus esemény történt: a rendező autóbaleset áldozata lett. A filmet **Sepityko** halála után végül férje, **Elem Klimov** készítette el. Így az alkotás stílusára kettős rekviem jellemző. A rendező elkészítette saját filmjét a **Raszputyin** regényből: a **búcsút Matyora** szigetéről, ami egyben **búcsú** a hozzá legközelebb álló embertől is. A magyar nyelven is olvasható kisregényből készült film története a kis Matyora falu lakóiról szól, akiknek a vízi erőmű építése miatt örökre el kell hagyniuk szülőhelyüket, amelyhez annyi szállal kötődnek.

Elem Klimov egyébként nem ismeretlen a magyar mozilátogatók előtt. Ő rendezte annak idején a **Hurra, nyaralunk!** című nagy sikerű vígjátékot, két újabb nemzetközi hírű alkotása pedig, az **Agónia**, illetve a **Jójj és lásd!** nemrégiben került a hazai mozikba.
A szovjet filmek fesztiváljának másik, érdeklődés-

sel várt alkotása az **Ellenőrzés** az utakon, **Alekszej German** filmje. Az 1971-ben készült művet csak most, 1986-ban mutatták be Szovjetunióban. A film készítői sajátos megközelítéssel nyúltak a szovjet művészet klasszikus témájához, a háborúhoz. A történet középpontjában a Vörös Hadsereg egy ormestere szerepel, aki átáll a németek oldalára, majd megadja magát a partizánoknak, és közöttük vállik veszélyes feladatokat, fontos küldetéseket teljesítőjévé. A film alkotói az ő sorsán keresztül, mindennapiainak tükrében látatják a történelmi múlt pillanatait.

Országos értekezlet előtt

MSZBT-tanácskozások

Az utóbbi másfél hónapban országsszerte mintegy 1900 MSZBT-tagcsoport ügyvezető elnökei tartották meg megyei és budapesti kerületi tanácskozásukat. A Magyar-Szovjet Baráti Társaság november 22-re összehívott VIII. országos értekezlete előkészületének jegyében lezajlott, élénk érdeklődéssel kísért eszmecsere tapasztalatait összegezve **Bíró Gyula**, a társaság főtitkára az MTI-nek adott nyilatkozatában kiemelte: a rendezvényeket jó politikai légkör, nagyfokú aktivitás, hasznos tapasztalatcsere és együttgondolkodás jellemezte. Az elmúlt öt esztendő értékelő beszámolója és a hozzászólások reális képet adtak a barátsági moz-

galom helyzetéről, s a jövő feladatainak körvonalázásakor sokan a munka minőség javítását szorgalmazták. A fórumokon számos pártszervezet titkára is részt vett, kedvezően értékelve a társadalom minden rétegére kiterjedő mozgalom helyi tevékenységét. Kiemelték, hogy az MSZBT-tagcsoportok munkájukkal érdemien járulnak hozzá a népeink közötti barátság további elmélyítéséhez.

A barátsági mozgalom legmagasabb fórumát előkészítő rendezvényeken mintegy 360-an tolmácsolták a tagcsoportok véleményét, s a következő időszakra szóló javaslataikat.

Tokaji, te drága!

Negyvenhatezer frankért (hetezer dollár) kelt el vásárhap a franciaországi Rambouillet-ban egy 280 éves tokaji. A ritka drága nedűt egy „borregisgyűjtő” vette meg az egyik árverésen. Kérte, hogy nevét ne hozzák nyilvánosságra.
Az egyik borszakértő közölte, hogy az 1706-os palackozású magyar italt egy lengyelországi kastély pincéjében bukkantak.

A Rambouillet-i kastélyban hétfőn ért véget a borárverés, amelyen eddig 20 ezer palack bor talált új gazdára. Egy 1924-es Imperial Chateau Palmer például 15 ezer frankért (2250 dollár), tizenkét palack 1950-es Petrus pedig 30 ezer frankért (4500 dollár) cserélt tulajdonost.

Cirkuszigazgatók megbeszélése

Első ízben rendezik meg Budapesten a szocialista országok cirkuszigazgatóinak nemzetközi tanácskozását. A hétfőn megkezdődött háromnapos eszmecsere bolgár, csehszlovákiai, koreai, kubai, lengyel, mongol, magyar, NDK-beli, szovjet és vietnami cirkuszvállalatok igazgatói vitatják meg a cirkuszművészet fejlesztésének feladatait.
A konferencia megnyitóján a Taverna Szállóban Bu-

dapesti Imre, a Magyar Cirkusz és Varieté igazgatója, a házigazda köszöntötte a megjelenteket, s tartott tájékoztatót a Magyar Cirkuszvállalat történetéről, eredményeiről.
A tanácskozáson szót kért **Pándi András**, a Művelődési Minisztérium főosztályvezetője, s a magyar cirkuszművészetnek a művelődéspolitikában elfoglalt helyéről, szerepéről mondta el gondolatait.